

**ENKELE GEDACHTEN
OVER
HET MAATSCHAPPELIJK WERK
OP HET PLATTELAND**

DOOR : Th. G. W. VAN D'JCK

Inhoud

Inleiding

Hoofdstuk I : Ontwikkeling van het maatschappelijk werk
op het platteland. pag. 3

- a) de organisatie
- b) de werkzaamheden

Hoofdstuk II : Katholieke visie op de ontwikkeling.
pag. 8

de organisatie
de taak van het bestuur
de taak van de parochiële werkgroepen
de taak van de maatschappelijke werkster
noodzakelijke vergaderingen

Hoofdstuk III : Het praktische maatschappelijke werk
op het platteland. pag. 15

- a) preventief; verenigingsleven en jeugdwerk.
- b) curatief; gezinsverzorging, zorg voor
minder validen, huisvesting,
bejaardenzorg.

Besluit.

Inleiding

Het opschrift van deze scriptie: " Enige gedachten over het maatschappelijk werk op het platteland" geeft aan, dat uit de veelheid van maatschappelijk werk een keuze is gemaakt. Dat het gedachten zijn houdt in, dat het niet ons bedoeling is een gedetailleerd verslag te geven van dit werk, maar een algemeen beeld over het ontstaan, groei en ontwikkeling zoals het nu in de praktijk voorkomt.

Wij zijn er van overtuigd, dat het slechts een summier overzicht is, in vergelijk met de vele aspecten die dit werk kent.

Wij hebben er echter ernstig naar gestreefd, ondanks deze beknoptheid, om ook vanuit eigen belevenis en ervaring, een zo goed mogelijk beeld van het maatschappelijk werk op het platteland weer te geven.

Hoofdstuk I geeft daartoe een algemeen overzicht van de hele ontwikkeling.

Hoofdstuk II geeft de katholieke visie op deze ontwikkeling.

Hoofdstuk III geeft een beschrijving van het praktische maatschappelijk werk, zoals wij die in een Brabantse plattelandsgemeente, in jarenlange praktijk mochten meemaken.

De ontwikkeling en de behoefte naar maatschappelijk werk is sterk groeiende, vooral in die gemeenten waar industrialisatie en verstedelijking valt waar te nemen en waar de groep van agrarische bevolking in aantal inboet.

Door deze scriptie hopen wij bij te dragen tot waardering en begrip voor dit werk.

Th. van der Vliet

Hoofdstuk 1 Ontwikkeling van het Maatschappelijk Werk ten Plattelande.

In de dertiger jaren stelde de Overheid naar aanleiding van de grote landbouwcrisis in die tijd, een Dienst in voor de Kleine Boerenbedrijven.

Toen bij de uitvoering van deze Dienst bleek dat er zowel op sociaal als cultureel terrein grote tekorten bestonden, besloot het Ministerie waaronder deze Dienst viel, een landbouwlereares aan deze Dienst toe te voegen met de bedoeling dat deze een onderzoek zou instellen naar omstandigheden ter plaatse.

Op grond van de door haar uitgebrachte rapporten werd er subsidie verstrekt door de Overheid waardoor het mogelijk werd zelf huishoudleressen aan te stellen, voor iedere provincie één, die de opdracht kregen huishoudelijke voorlichting te geven aan de gezinnen van kleine boeren.

Het werk van deze elf huishoudleressen groeide uit tot algemeen maatschappelijk werk, zodat op 1 december 1941 werd opgericht "De Stichting voor Maatschappelijk Werk ten Plattelande." Deze Stichting had tot doel: het verrichten van maatschappelijk werk ten behoeve van de plattelandsbevolking.

In 1946 bestond het bestuur, behalve uit personen aangesteld door de Overheid, uit personen die de kerkelijke en particuliere organisaties vertegenwoordigden.

Behoorde aanvankelijk de Stichting voor Maatschappelijk Werk ten Plattelande onder het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, sedert 1 april 1948 is de Stichting overgegaan naar het Ministerie van Sociale Zaken, tengevolge van het feit dat, volgens opinie van de Minister het werk van de Stichting door een veelzijdig particulier initiatief zou kunnen worden gedragen.

Er werden dan ook in die richting onderhandelingen gevoerd met verschillende landelijke organisaties.

In 1952 kwam de Stichting te ressorteren onder het nieuwe Ministerie van Maatschappelijk Werk. De uitvoering van het werk berustte voor een groot deel onder genoemd ministerie. Einige jaren later vond de liquidatie van de Stichting plaats, om waar mogelijk, over te gaan in handen van het particuliere initiatief of van de gemeente.

De Organisatie.

De Stichting had in kaartdienst : maatschappelijke werksters, districtleidsters en maatschappelijke werksters in algemene dienst. De maatschappelijke werksters werkten onder supervisie van de districtleidsters.

In het begin waren deze districtleidsters tevens plaatselijke maatschappelijke werksters.

Sinds 1953 was dit niet meer het geval en waren zij geheel vrij gemaakt voor hun taak als supervisor, welke taak, behalve het geven van technische leiding aan de maatschappelijk werkster, ook inhield het voorlichten en het voorbereiden van maatschappelijk werk

De maatschappelijk werkster in algemene dienst vormde de schakel tussen bestuur en de districtleidsters en had tenopzichte van deze een adviserende taak..

Gedurende de eerste jaren van de Stichting was er nog weinig sprake van particulier initiatief. In de oorlogsjaren was in het algemeen overleg met gemeentebesturen niet gewenst en waren de grote organisaties veelal langelegd.

Direct na de bevrijding veranderde dit en werd er contact gezocht met kerkelijke- en particuliere organisaties en met de gemeentebesturen.

Hieruit vloeide voort dat ook het dienstverband hier en daar wijziging onderging. De Stichting bevorderde de aanstelling van maatschappelijke werksters door particulieren of eventueel door de gemeente onder toezicht van de Stichting.

De maatschappelijke werkster werd in het algemeen zo gekozen dat zij naar levensbeschouwing in overeenstemming was met de meerderheid van de bevolking waar zij te werk werd gesteld.

De Werkzaamheden.

De eerste activiteiten van de Stichting lagen voornamelijk in het vlak van huishoudelijke voorlichting.

Dit heeft zich echter in de loop der jaren uitgebreid tot aal round maatschappelijk werk voor de gehele plattelandsbevolking.

In opdracht van de Stichting behartigt de maatschappelijke werkster alle facetten van het maatschappelijk werk, zowel het meer individuele maatschappelijk werk, het groepswork, als ook het werk ter bevordering van de belangen van de gemeenschap.

De functie van maatschappelijke werkster ten plattelande is zwaar, maar de maatschappelijke werkster kan daarbij steeds rekenen op de steun van de districtleidster.

De Stichting is haar werk begonnen met landbouw-huishoudleraresen die regelmatig op het gebied van het maatschappelijk werk werden bijgeschoold. Het was in die tijd erg moeilijk geschoolde maatschappelijke werksters te krijgen daar de scholen zo goed als geen aandacht aan het platteland besteedden maar meer stedelijk georiënteerd waren, zowel wat de geaardheid als wat de afkomst van de leerlingen betrof.

Dit veranderde echter geleidelijk aan. Er kwamen speciale opleidingen voor het maatschappelijk werk op het platteland. Zo werd het mogelijk meer en meer geschoolde maatschappelijke werksters aan te trekken, die de mentaliteit van deze bevolking aanvoelden.

Daar het besef groeiende is, dat bij de toenemende industrialisatie en massificatie gezorgd moet worden voor de instandhouding van het wezen der plattelandssamenleving, is het nodig dat de maatschappelijke werkster steeds meer aandacht schenkt aan de gemeenschapsvorming. Hiertoe zal dus de nodige aandacht geschonken moeten worden aan het particulier initiatief.

De Stichting Maatschappelijk Werk ten Plattelande had de bedoeling het werk zodanig te organiseren, dat het particulier initiatief hier intens bij betrokken zou worden waardoor het werk ook plaatselijk meer ingang en belangstelling zou ondervinden. In het begin van dit hoofdstuk zagen wij, dat ook de Minister van oordeel is, dat dit werk door een veelzijdig particulier initiatief zou kunnen worden gedragen.

Het maatschappelijk werk ten plattelande heeft zich in de loop der jaren mede dank zij dit particulier initiatief geleidelijk aan ontwikkeld.

Sommige plattelandsgemeenten namen het werk van de Stichting Maatschappelijk Werk ten Plattelande geheel over en droegen hiervoor eigen verantwoordelijkheid.

In andere plattelandsgemeenten is het maatschappelijke werk minder snel ontwikkeld en vraagt het nog veel leiding, begrip en voorlichting.

Voorals met het maatschappelijk werk veel later is begonnen en de bevolking nog niet rijp genoeg, of het bestuur nog niet deskundig genoeg is om het werk geheel over te nemen.

Een enkele keer ziet men dat in een plattelandsgemeente het werk niet door particulier initiatief kan worden gedragen en men dit moet overlaten aan de maatschappelijke werkster in dienst van de gemeente. De mogelijkheid bestaat dan om na jaren via de Stichting Gezinszorg die op het platteland algemeen aanvaard is, toch nog te komen tot eigen initiatief in samenwerking met en onder leiding van de diocesane organisatie.

Resumerend kunnen we zeggen dat het werk op het platteland oorspronkelijk inhield, het lenigen van de noden der kleine boeren en landarbeiders. (Dienst Kleine Boerenbedrijven). Dit speciale werk werd al spoedig uitgebreid tot algemeen maatschappelijk werk. Als gevolg hiervan is in december 1941 de Stichting voor Maatschappelijk Werk ten Plattelande opgericht. (Ministerie van Landbouw Visserij en Voedselvoorziening)

Haar doel was nog steeds het verrichten van maatschappelijk werk ten behoeve van kleine grondgebruikers, maar nu in algemene zin.

In april 1949 werden de statuten nogmaals gewijzigd, waarbij de doelstelling omschreven werd als:

"Het verrichten van maatschappelijk werk in de meest algemene zin ten behoeve van de plattelandsbevolking."

In 1952 kwam de Stichting onder Ministerie van Maatschappelijk Werk en enige jaren later werd de Stichting in haar geheel opgeheven. Het werk werd in handen gelegd van het particulier initiatief of gemeente.

Hoofdstuk II Katholieke visie op de Ontwikkeling

Reeds gedurende de oorlog en vooral na de oorlog is men door de toenmalige omstandigheden langzamerhand héél anders gaan denken over bestaande sociale noden. Zag men vroeger de noden louter materieel (vaak waren zij dit ook), tegenwoordig ziet men deze materiële nood tegen de achtergrond van een geestelijke nood. De hele sociale zorg, zowel van overheidszijde als particuliere zijde, heeft hierdoor een veel omvangrijkere taak gekregen, ook al omdat steeds nieuwe sociale noden ontstonden. Algemeen was men er van overtuigd, dat de sociale noden niet meer konden worden opgeheven door materiële steun alléén. De aanpak van een bestaande nood was meer gelegen in verbetering van milieu, overplaatsing naar een ander milieu, heropvoeding in inrichtingen, gezinszorg, hulp in de huishouding, huisbezoek, regelmatig toezicht e.d.

Men is het individu gaan zien in verband met zijn omgeving, in zijn binding met gezin, werksmilieu en andere gemeenschappen. Het streven van de hulpverlening is er op gericht het individu zich weer te laten aanpassen aan zijn bestaande of veranderde omstandigheden.

Het is te begrijpen dat deze intensiteit van hulpverlening aan het individu ook van invloed is op zijn godsdienstig leven en dat men daarom van katholieke zijde al het mogelijke wil doen om eigen geloofsgenoten in nood te helpen. De katholieke sociale charitatievezorg is hierdoor voor een nieuwe-en omvangrijke taak gesteld.

Met het oog op de ontwikkeling van het sociaal charitatieve werk heeft het Hoogwaardig Episcopaat aan de Bisschoppelijke Adviescommissie op sociaal charitatief terrein, opdracht gegeven voorstellen te doen, ten aanzien van maatregelen, welke noodzakelijk zijn om de georganiseerde, katholieke, sociale en charitatieve zorg in staat te stellen deze nieuwe taak op doeltreffende wijze te verrichten.

Bij haar beschouwingen naar aanleiding van deze opdracht is de Bisschoppelijke Adviescommissie tot de conclusie gekomen dat twee zaken urgent zijn, met name:

- 1e een coördinatie van de vele en velerlei katholieke organisaties, welke op sociaal charitatief terrein werkzaam zijn.
- 2e een intensieve apostolische vorming van de krachten die het sociaal charitatieve werk uitvoeren.

Waarom coördinatie?

De hulpverlening moet op deskundige en doeltreffende wijze geschieden. Dit vereist een goed inzicht in een bestaande nood. Vaak gebeurt het nog dat door de veelheid van organisaties dezelfde sociale problemen worden benaderd vanuit tegengestelde gezichtspunten. De toegepaste systemen en de gevolgde methoden sluiten dan vaak niet op elkaar aan. Daarbij komt dat er niet voldoende overleg is over het verzorgen van deeltaken ten behoeve van de gezinnen. Dat deze ongeordende wijze van hulpverlening door de verschillende instanties aan één gezin of persoon, veel meer deprimerend dan stimulerend werkt is duidelijk. Daarom is voor het gehele sociale charitatieve werk coördinatie persé noodzakelijk.

Waarom een intensieve apostolische vorming noodzakelijk?

Niet alleen de bedienaars van de kerk maar alle gelovige tesamen vormen de "Kerk".

De eerste plicht van iedere gelovige is de naasten lief te hebben als zich-zelf. Vanuit deze plicht moeten degenen die zich speciaal inzetten tot hulpverlening aan de evennaasten doordrongen zijn van een apostolische geest. Zij moeten hiertoe gevormd worden, zodat zij met liefde en eerbied op de juiste wijze deze hulp kunnen bieden.

De organisatie

Om het sociaal charitatieve werk zo intensief mogelijk te kunnen verrichten, hebben de Bisschoppen de wens te kennen gegeven, dat de Charitatieve Centra parochieel zouden worden ingericht en daarnaast samenkomen in Interparochiële en Diocesane Centra, welke hun toporgaan in een vinden in een Landelijk Centrum.

De opbouw is dan als volgt,

- a. parochieel
- b. interparochieel (gemeente stad, stadsdeel, dorp district)
- c. diocesaan
- d. landelijk (inter-diocesaan)

Het parochieel centrum heeft ten doel: de bevordering van een doeltreffende sociaal-charitatieve zorg in de parochie, door middel van overleg en samenwerking op basis van vrijwilligheid van de in de parochie werkzame kerkelijke-en particuliere sociaal-charitatieve organisaties.

Volgens de richtlijnen, te geven door het Diocesaan Sociaal-Charitatief Centrum, zijn tot samenwerking in de parochie tenminste geroepen:

- a. het R.K. parochieel armbestuur.
- b. charitatieve organisaties als, St.Vincentiusvereniging en St.Elisabethvereniging e.a.
- c. de Katholieke Actie.

Vertegenwoordigers van deze parochiële sociale charitatieve organisaties en verenigingen vormen samen de Algemene Raad van het interparochiële sociaal charitatief centrum.

In vele plattelandsgemeenten zijn geen charitatieve organisaties zoals bovengenoemde, ook geen katholieke Actie en zelfs niet eens altijd een parochieel armbestuur. Daarom zullen in de Algemene Raad tenminste vertegenwoordigd moeten zijn: afgevaardigden van de Stichting Gezinszorg, wit-gele Kruis, burgerlijke armbesturen, Bureau beroepskeuze en verder afgevaardigden van standorganisaties, jeugdwerk, het oude Gilde e.d.

Reeds eerder lieten wij uitkomen dat het de bedoeling van het sociaal charitatieve werk is, de charitas beoefening in parochieverband te bevorderen. Hieruit volgt dat bij een Inter-parochiël sociaal charitatief centrum het zwaartepunt van het werk zal moeten liggen in de parochiële werkgroepen, uit deze parochiële werkgroep moet dan weer het dagelijks bestuur ontstaan.

De taak van het bestuur.

Het bestuur van het Centrum heeft geen uitvoerende taak. Haar taak is het beleid te bepalen en zich te laten adviseren door de maatschappelijke werkster, die de deskundige is op maatschappelijk terrein. Het moet een stimulerende invloed hebben op de parochiële werkgroepen. Tevens zal het bestuurtechnisch volledig deskundig moeten zijn.

Bestuurtechnische taken:

De voorzitter: heeft het presidium bij Bestuurs- en Algemene Raadsvergaderingen. Hij houdt wekelijks een bespreking met de maatschappelijke werkster, ten-einde op de hoogte te zijn van haar werk.

De secretaris: stelt de agenda en de notulen op van de bestuurs- en Algemene Raadsvergaderingen. Hij stelt het jaarverslag samen. Hij onderhoudt de noodzakelijke contacten met gemeente, provincie en Rijk en bedrijven. Hij stelt de subsidie-aanvragen op tesamen met de penningmeester.

De Penningmeester: voert de boekhouding. Hij beheert de financiën, stelt aan het begin van het jaar de begroting op en aan het eind van het jaar de exploitatierekening en het financieel verslag. Hij betaalt het salaris uit aan de maatschappelijke werkster en aan eventuele anderen in dienst van het Centrum werkzame krachten, int de donateursgelden en stelt de subsidieaanvragen op, tesamen met de secretaris.

In het algemeen is het de taak van de parochiële werkgroep: het coördineren en stimuleren van de binnen de parochie werkzame sociale- en charitatieve organisaties. Zij ontwerpt dan ook plannen voor allerlei sociale-en charitatieve activiteiten. Dit kunnen zijn activiteiten voor bejaarden, de jeugd, de zieken, gerepatrieerden, grote gezinnen, minder validen e.d.

Het centrum, wil zijn het centrale punt, waar men tesamen komt om overleg te plegen ten aanzien van algemene problemen in de parochie.

De parochiële werkgroep zal dus:

- a. zich op de hoogte moeten stellen van de situatie in de parochie en van de problemen, die zich er in voordoen. Zij zal moeten nagaan hoe men ze het hoofd kan bieden of hoe men tot verbetering ervan kan komen. Zij zal bestaande organisaties op wier weg het ligt dit probleem aan te pakken, mobiliseren en activeren. Bestaan er geen organisaties op dit terrein, dan zal een commissie uit de parochie moeten worden gevormd, die zich speciaal met dit probleem zal bezig houden.

Om effectief te kunnen werken, zal de parochiële werkgroep alle charitatieve en standorganisaties moeten omvatten. Zij zal ook andere ongeorganiseerde deskundigen moeten aantrekken, wanneer dit nodig is. Tussen de leden van de parochiële werkgroep zal onderling een band moeten groeien en een teamgeest levendig worden. Eerst wanneer dit het geval is, zal het werk van deze groep het grootste effect sorteren.

- b. Het zal de taak zijn van de parochiële werkgroep, de charitasgedachte in de parochie te verlevendigen en alle acties te ondernemen of te doen ondernemen, die hiertoe kunnen bijdragen. Deze acties kunnen zijn:

het beïnvloeden van de parochiële organisaties door het doen houden van kleine inleidingen op bestuurs- of algemene vergaderingen. Het organiseren van een Charitasdag voor de gehele parochie. Op een dergelijke dag zou in alle H.H. Missen gepreekt kunnen worden over de Charitas en het Sociaal Charitatieve Centrum, terwijl eventueel nog een bijeenkomst zou kunnen worden gehouden voor al degenen, die meer direct bij het Centrumwerk betrokken zijn, zoals het Bestuur en de parochiële werkgroep, de Charitatieve-en sociaalcharitatieve organisaties enz.

Wil de parochie inderdaad een Charitasgemeenschap zijn, dan zullen er vrijwillige krachten voor het Charitaswerk gemobiliseerd moeten worden.

Deze vrijwilligers zullen mentaal moeten worden gevormd, b.v. door het regelmatig houden van recollecties en of door het geven van cursussen en door het hen mogelijk te maken regelmatig contact te hebben met de maatschappelijke werkster.

De taak van de maatschappelijke werkster.

Zij is belast met het sociaal onderzoek dat vooraf gaat aan de toedeling van gezinnen en personen aan de samenwerkende organisaties voor het verlenen van hulp.

Zij treedt ten aanzien van de specialistische organisaties op als adviserend persoon en vormt de verbindingsschakel, als naast de specialistische zorg ook zorg nodig is van aangesloten verenigingen of organisaties.

Zij geeft onder meer adviezen t.a.v. het combineren en coördineren van de verschillende vormen van hulpverlening.

Zij houdt spreekuur op vastgestelde tijden.

Zij spoort die gevallen op waaraan tot dan toe geen zorg werd besteed en verleent haar medewerking bij het opstellen van rapporten of ander onderzoekingswerk.

Zij verzorgt de parochieel sociaal charitatieve registratie van personen of gezinnen welke in enigerlei vorm sociaal hulp, hetzij stoffelijke of van andere aard ontvangen.

Zij houdt contact met de parochiële Sociaal Charitatieve instellingen, teneinde deze in voorkomende gevallen van voorlichting en advies te dienen.

Zij doet dit eveneens ten overstaan van andere particuliere- of overheidsinstanties op sociaal terrein.

Zij woont de vergaderingen bij van de Sociaal Charitatieve centra, parochieel en interparochieel en eventueel van de aangesloten organisaties en verenigingen.

Zij draagt zorg voor het inschakelen van vrijwillige krachten, in die gevallen waar langdurig en regelmatig contact noodzakelijk is.

Zij kan verder werkzaamheden verrichten die voortvloeien uit de coördinerende en stimulerende van de bij het centrum aangesloten organisaties en verenigingen.

Zij woont verder stafbesprekingen bij en studiedagen, welke regelmatig worden gehouden, teneinde zich voortdurend te heroriënteren en nieuwe ontwikkelingen te kunnen volgen.

Zij zal zich op de hoogte moeten stellen van de publicaties in de vakliteratuur.

Noodzakelijke vergaderingen

Eenmaal per week : Een bespreking van de maatschappelijke werkster met de voorzitter of met het dagelijks bestuur van het Centrum.

Eenmaal per maand: Vergadering van de parochiële werkgroep.

Eenmaal per maand: Vergadering van het Inter-Parochieel Centrum.

Eenmaal per jaar : Jaarvergadering van de Interparochiële Algemene Raad.

Hoofdstuk III Het praktische maatschappelijk werk op het Platteland

Het Maatschappelijk Werk kan worden ingedeeld in:

A. Preventief Maatschappelijk Werk, waaronder wordt verstaan;

De voorlichting op huishoudelijk- hygiënisch- en opvoedkundig gebied, hetzij individueel of in groepsverband.

Het organiseren van cursussen.

Het bevorderen van de zelfvoorziening.

Het organiseren van tentoonstelling en films.

Ontwikkelingswerk, jeugdwerk en verenigingsleven.

B. Curatief Maatschappelijk Werk waaronder:

Gezinszorg

Kinderbescherming en reclassering

Zorg voor minder validen.

Huisvesting

Hulp bij uitvoering van de sociale wetgeving

Verder diversen werkzaamheden, zoals bijvoorbeeld zorg voor ouden van dagen, zorg voor de ongehuwde moeder en haar kind enz.

Het zou te ver voeren op ieder onderdeel afzonderlijk in te gaan. Sommigen ervan spreken voor zich, andere meer belangrijke kunt U in de nu volgende bladzijden uitvoeriger behandeld zien.

Ad.A. Preventief Maatschappelijk Werk

Verenigingsleven

De Standorganisaties op het platteland hebben reeds vele jaren, evenals in de grote steden, betekenis gekregen. Gezien de meerderheid der agrarische bevolking, zijn de boeren en boerinnenstanden een van de eerste organisaties geweest. Aanvankelijk waren in deze boerenorganisaties ook middenstanders en arbeiders georganiseerd.

Met de toenemende industrialisatie ontwikkelde zich echter op de meeste plattelandsplaatsen een eigen middenstand en arbeidersstand, behalve wanneer deze groepen te klein in aantal waren om een eigen organisatie te vormen. De wijze waarop de middenstanders en arbeiders zich hebben los gemaakt van de boerenorganisaties heeft voor een groot deel de onderlinge verhoudingen tussen deze verschillende organisaties bepaald.

De standorganisaties op het platteland, hebben zowel op godsdienstig, economisch, sociaal en later cultureel terrein, zeer verdienstelijk gewerkt. Werkte men vroeger meer voor de belangen van de eigen leden, de laatste jaren tracht iedere organisatie tot meer onderlinge samenwerking te komen. Zo zijn op vele plaatsen verschillende organisaties vertegenwoordigd in een toporgaan en werken zij alle voor de belangen van de hele dorpsgemeenschap, voor zover dit binnen hun bereik ligt.

Behalve genoemde standorganisaties zijn er op vele plaatsen ook jongere organisaties. Men vindt er: jonge boeren en boerinnenstanden, de katholieke jongearbeidersstand, genaamd Kajotters en Kajotsters, jonge middenstand voor jongens en meisjes.

Deze jongere organisaties werken nauw samen met de andere organisaties. Zij hebben eveneens een godsdienstige economische, sociale en culturele doelstelling

Jeugdwerk

Het jeugdwerk heeft op het platteland, de grote platte-landsgemeenten uitgezonderd, veelal pas na de oorlog ingang gevonden. Op het ogenblik bestaat er veel behoefte aan en belangstelling voor het jeugdwerk. Men vindt er dan ook, behalve intensieve jeugdvorming, zoals verkenneren, welpen, gidsen, meisjes- en jongensgilde, allerlei vrije clubs, o.a. hobbyclubs voor jongens en meisjes, gym en balletclubs, velerlei sportclubs: handbal, korfbal, volleybal en voetbalclubs.

Ons inziens is jeugdwerk onmisbaar geworden op het platteland, vooral nu ook deze jeugd veel meer vrije tijd heeft gekregen dan vroeger, toen alle gezinsleden nog moesten meewerken tot instandhouding van het eigen bedrijf.

Het is van belang dat de maatschappelijke werkster contact onderhoudt met de standorganisaties en met de leiding van het jeugdwerk. Zij kan deze vaak van advies dienen op sociaal en cultureel terrein en de organisaties de kans geven mee te werken in het sociale charitatieve werk.

Ad.B. Curatief Maatschappelijke Werk.

Gezinsverzorging:

Het doel van het gezinszorgwerk is door Dr.P.van Loon als volgt omschreven: "De daadwerkelijke verzorging, welke door deskundige, speciaal daartoe opgeleide vrouwelijke beroepskrachten in dienst van een organisatie staande, onder deskundige leiding in de gezinnen geboden wordt, ter vervanging en tot hulp en voorlichting van de vrouw des huizes, die door ziekte of door onvoldoende scholing, geestelijke defecten, onmaatschappelijk gedrag e.d. niet in staat is haar taak in het gezin naar behoren te behartigen welke verzorging beoogt een gezond christelijk gezinsleven instand te houden of te herstellen".

Uit deze omschrijving blijkt, dat de doelstelling van dit werk tweeledig is n.l.:

- a. een taak van milieu-instandhouding
- b. een taak van milieu-herstel.

ad A. Bijstand verlenen tot milieu-instandhouding behoort tot de eerste taak van de gezinszorg, omdat zij hierdoor in staat wordt gesteld door het vervangen van de moeder, deze gezinnen normaal en gaaf te houden. De gezinsverzorgster neemt hier dus de volledige taak van de moeder over.

Deze taak omvat:

- a. de bevordering van het godsdienstig leven van het kind
- b. de opvoeding der kinderen.
- c. zorg voor de huiselijke samenleving
- d. zorg voor de lichamelijke hygiëne van de gezinsleden
- e. het huiselijk werk.

ad B. Milieu-herstel wordt beoefend in gezinnen, waarvan het gezinspeil ernstig is gedaald en welke heropvoeding vragen.

Allerlei factoren kunnen oorzaak zijn dat het gezinspeil daalt. De ouders kunnen onbekwaam zijn als opvoeders, te egoïstisch of gemakzuchtig, zij kunnen gebrek hebben aan inzicht, in economische besteding van het huishoudgeld. Er kan sprake zijn van langdurige ziekte van een der gezinsleden, armoede, slechte huisvesting e.d.

Opleiding tot gezinsverzorgster

Een meisje dat gezinsverzorgster wil worden moet $18\frac{1}{2}$ jaar zijn. Vooropleiding is niet vereist, huishoudschool of praktische bekwaamheid is voldoende.

De opleiding tot gezinsverzorgster duurt in totaal $1\frac{1}{2}$ jaar, waarvan een half jaar internaatsopleiding ter bevordering van de persoonlijkheidsvorming. Daarna doet zij een jaar praktijkwerk onder toezicht van een maatschappelijke werkster.

Het programma van de interne-opleiding welke door de Centrale Raad van Gezinsverzorging in 1949 is samengesteld en door de Ministers van O.K.W. en Sociale Zaken werd goedgekeurd, omvat de volgende vakken:

A. Geestelijke Vorming

- a. godsdienstige en/of geestelijke vorming
- b. geestelijke stromingen

B. SPECIFIEKE BEROEPSVORMING

- a. speciale vorming tot gezinsverzorgster
- b. gezin en gezinsleven.
- c. opvoedkunde.

C. STAATSBURGELIJKE VORMING

- a. organisatie van ons staatsbestel
- b. sociale wetgeving
- c. enige vormen van maatschappelijk werk

D. CULTURELE EN LICHAMELIJKE VORMING

- a. vermeerdering van de algemene ontwikkeling, behandeling van het probleem der vrije tijdsbesteding
- b. beoefening van zang, volkszang, lekespel en juiste lichaamsbeweging.

E. HUISHOUDELIJKE VORMING

- a. koken en voedingsleer
- b. naaien en verstellen.
- c. wasbehandeling en theorie
- d. huishoudelijk werk, theorie huishoudkunde en huishoudelijk budget
- e. praktische kinderverzorging en opvoedkunde.
- f. eenvoudige ziekenverzorging en verbandleer

Naast de gezinsverzorgster kent men ook nog de gezinshelpster. De taak van de gezinshelpster is geheel anders dan die van de gezinsverzorgster.

Voor gezinshelpster bestaat geen voorgeschreven opleiding. Verschillende internaten organiseren enkele week-ends die voornamelijk gericht zijn op persoonlijkheidsvorming en op de plaats van de helpster in het gezin. In het zuiden van ons land kent men de gezinshelpster een insigne toe, wanneer zij drie week-ends heeft bijgewoond en twee jaar praktische als zodanig heeft gewerkt.

De gezinshelpster behoeft geen leidende verantwoordelijkheid in het gezin te dragen zoals de gezinsverzorgster. De taak van de gezinshelpster is louter van huishoudelijke aard, ter assistentie van de huisvrouw, in gezinnen waar de moeilijkheden van minder ernstige aard zijn.

Naast subsidiëring van Rijk, provincie en gemeenten, steunt het werk op bijdragen van particulieren, bedrijven en kerken.

Elke plattelandsgemeente kent tegenwoordig de eigen stichting voor gezinsverzorging. Deze hulpverlening is op het platteland voor een belangrijk deel van preventieve aard. Ook is het werk van de gezinsverzorging vaak een goede voorbereiding om te komen tot Algemeen maatschappelijk werk. Maatschappelijk werk is voor vele bewoners van het platteland nog geen begrip. Door het praktische werk der gezinsverzorging, waaruit ook allerlei andere noden naar voren worden gebracht, groeit langzamerhand de behoefte aan het plattelandsmaatschappelijk werk, terwijl de noodzakelijkheid daaraan duidelijk wordt. De maatschappelijke werkster op het platteland ervaart de gezinsverzorging dan ook sterk als een belangrijke factor in haar contact met de bevolking.

Meestal heeft zij als allround kracht ter plaatse, tevens de leiding van de gezinsverzorgsters en is zij belast met de plaatsing van deze meisjes in de gezinnen.

Voor de maatschappelijke werkster is de "gezinszorg" vaak een aanleiding om tot meer contact te komen met de plaatselijke organisaties.

Het werk ondervindt nog al veel critiek, vooral wat werktijden, betaling en plaatsing in de gezinnen betreft.

Een praatje over het praktische werk op een vergadering van plaatselijke organisaties werkt niet alleen verhelderend maar kan voor de maatschappelijke werkster tegelijk een belangrijk contact zijn met de bevolking.

Bestaat er eenmaal gezinsverzorging op het platteland dan blijkt de behoefte daaraan ook steeds groter. Wel zal men dus steeds in het oog moeten houden of de aanvragen voor gezinsverzorging voldoende gemotiveerd zijn, en er werkelijk reden is tot hulpverlening. Misschien kan er op andere wijze b.v. door een gezinshulp of vrijwillige kracht worden geholpen.

Zorg voor Minder Validen.

Wanneer wij in dit verband spreken over minder-validen bedoelen wij daarmee zowel de zorg voor lichamelijk als geestelijk gebrekkigen.

Ook voor deze groep is na de oorlog de verzorging meer intens behartigd. Lag vroeger de aandacht en de zorg voor de lichamelijk en geestelijk gebrekkigen méér op het medisch vlak, na de oorlog zijn de minder-validen behalve medisch, vooral sociaal benaderd. Men gaat nu uit van de gedachten: "Wat is de oorzaak van de invaliditeit en wat zijn de gevolgen voor zijn persoonlijke uitgroei? Welke invloed heeft invaliditeit op het aanpassingsvermogen? Hoe wordt de economische situatie beïnvloed, hoe de sociale, de psychische en religieuze? Men gaat na of de "patiënt" tot bepaalde scholing of eventuele omscholing instaat is en zo niet, hoe brengt dan de "patiënt" zijn vrije tijd door?

Het behoort tot de taak van de maatschappelijke werkster om in haar werkgebied de minder-validen op te sporen.

In samenwerking met de wijkverpleegster ter plaatse en met de regionale geestelijke volksgezondheid zal zij moeten nagaan wat er voor de betrokken persoon kan worden gedaan. De benaderingswijze zal voor iedere "patiënt" een andere zijn, omdat ook de levensomstandigheden onderling verschillen. Soms treft men op het platteland, kilometers uit elkaar verwijderd, velerlei soorten van minder validiteit zoals: blinden, doofstommen, hart- en asthmapatiënten. In de enkele plattelandsgemeenten zijn beschermende of beschutte werkplaatsen voor minder-validen. Deze omvatten dan een streek en over het algemeen worden deze werkplaatsen druk bezocht. Voor velen is dit een gunstige arbeidsgelegenheid en voor anderen weer een goede tijdsbesteding. De gedachte dat men niet langer ondersteuning behoeft, maar zelf in staat is gedeeltelijk in eigen levensonderhoud te voorzien doet velen besluiten om naar de beschutte werkplaats te gaan. Nadelig is echter, dat de meeste beschutte werkplaatsen dienen voor lichamelijk en geestelijk minder-validen. Dit is voor de lichamelijk gebrekkigen zéér pijnlijk. Gelukkig zijn er steden die bezig zijn deze groepen te splitsen. Hopelijk wordt dit ook op het platteland spoedig gedaan.

Veel moeilijker is het om geschikt thuiswerk te vinden voor degenen die zich niet kunnen verplaatsen en toch graag willen werken. Het thuiswerk mag vooral niet te moeilijk en niet te saai zijn. Er dient onderscheid gemaakt te worden voor vrouwelijke-en mannelijke patiënten, voor ouderen en jongeren.

Een mogelijkheid tot thuiswerk is, na te gaan wat voor industrie er ter plaatse of in de omgeving is en of er bij die bedrijven een vorm van thuiswerk mogelijk is. Zo ja, moet het materiaal dan gebracht, gehaald en terug gebracht worden.

Kan men bij de industrieën niet klaar komen, dan is er nog de mogelijkheid de minder-validen in te schakelen in andere activiteiten, eventueel uitgaan-de van de parochie, Bestaat er b.v.een verjaardagsactie voor het jeugdwerk of een charitatiedoel, dan zou de verzorging van deze verjaardagsactie, door minder-validen kunnen worden verricht, eventueel tegen een geringe vergoeding. Deze vergoeding is vaak niet het belangrijkste voor de minder-valide. Nog tot iets in staat te zijn weegt vaak zwaarder.

Jammer genoeg vindt men niet altijd voor iedereen thuiswerk. Soms is het lichamelijk gebrek van dusdanige aard, dat de betrokkene tot niets in staat is. Voor deze mensen zal de verzorging voornamelijk dienen te bestaan in: geregeld huisbezoek, het schrijven van brieven, voorlezen van boeken en het in de gelegenheid stellen tot het luisteren naar radio en het zien van televisie. Hierbij mag men vooral niet vergeten dat deze mensen ook aan godsdienstige verzorging grote behoefte hebben.

Het is zonder meer duidelijk dat men als maatschappelijk werkster bij de zorg voor minder-validen vooral bij de groep die lichamelijk tot niets of tot zeer weinig in staat is moet trachten, vrijwilligers in te schakelen. Deze kunnen enorm belangrijk werk doen voor de minder-validen, die door hun gebreken alle tijden van anderen afhankelijk zijn.

Huisvesting

De maatschappelijke werkster op het platteland heeft als allround kracht mede de zorg voor een goede huisvesting.

Zij ontvangt haar opdrachten hiervoor meestal van de commissie die speciaal met de zorg voor huisvesting is belast. Deze commissie is meestal samengesteld uit Burgemeester, een der wethouders en enkele leden van de Gemeenteraad. Daarnaast komen bij de maatschappelijke werkster verzoeken binnen om bemiddeling te verlenen inzake huisvesting.

Zij zal hierover in contact moeten treden met de woningcommissie en een rapport moeten uitbrengen.

Vaak ontdekt zij tekorten in de woning-situatie die door de bewoners zelf niet worden gezien. Behalve op de grootte van de woning zal zij moeten letten op de geschiktheid en de kwaliteit van de woning. Dikwijls komt het voor dat een gezin in een bepaalde omgeving zich niet thuis voelt. Dit is een factor die men niet verwaarlozen mag. Ook de lichamelijke toestand van een der gezinsleden kan aanleiding zijn om in aanmerking te komen voor een andere woning.

Haar taak is niet alleen te bemiddelen, maar bij de huidige grote woningnood heeft zij ook een adviserende taak. Heeft zij haar bevindingen in een woningrapport neergelegd, dan zal zij deze aan de woningcommissie zoveel mogelijk mondeling toelichten en de commissie steeds blijven attenderen op de urgentie van deze gevallen. De maatschappelijke werkster zal, zolang nog niet geholpen kan worden, steeds haar zorg aan dit gezin blijven geven. De maatschappelijke werkster zal niet alleen haar aandacht moeten geven aan de individuele woningnood, zij zal ook met andere belangen dienen rekening te houden.

Het teveel wegtrekken van dorpeelingen doet schade aan de samenleving. Een te geringe kans op goede woningen kan eveneens schade doen aan het zo noodzakelijke culturele leven. Het aantal intellectuelen is op het platteland meestal erg gering.

Wanneer b.v. onderwijzers, die vaak van buiten het dorp moeten worden aangetrokken, geen kans hebben op een behoorlijke woning, zullen deze gemakkelijk elders solliciteren, zodat dit schade doet aan het onderwijs, en aan het culturele leven op het platteland.

Bejaardenzorg.

Naarmate de maatschappelijke werkster zich steeds meer verdiept in de noden en tekorten onder de bevolking, zal haar aandacht ook uitgaan naar de bejaarden.

Al voor zij zich met de zorg voor de bejaarden gaat belasten zal zij moeten nagaan of de bejaarden ter plaatse wel in maatschappelijke nood verkeren. Dit is n.l. lang niet op alle plaatsen het geval.

Vele bejaarden wonen in bij één hunner getrouwde kinderen en bieden de helpende hand in het gezin, zoals dat ook vroeger zoveel voorkwam. Anderen bewonen een eigen huis, verzorgen zelf hun huishouding, of hun groenten en bloementuin. Sommigen hebben wat kippen of enig ander vee te verzorgen. Vele bejaarde mannen onderhouden daarbij de tuin van hun getrouwde zoon of schoonzoon, die wegens zijn werk buiten het dorp, hiertoe vaak zelf niet in staat is. Zij doen dit met veel genoegen.

Worden zij ziek dan worden zij door de getrouwde kinderen, die meestal in het zelfde dorp woonachtig zijn, verzorgd. Dreigt de ziekte van langdurige aard te worden, dan wordt er uitgezien naar een blijvende verzorging. Kan dit niet bij eigen familie dan in een bejaardentehuis. Dit laatste gaat echter op vele plaatsen niet meer zo gemakkelijk als vroeger vanwege het grote tekort aan plaatsruimte.

In het boerengezin, waar doorgaans veel kinderen zijn, en de vrouw des huizes nog veel werk te doen heeft rond de boerderij, past de bejaarde beter in het gezinsleven, dan in het arbeidersgezin op het platteland. In de moderne huizenbouw is juist genoeg plaats voor ieder gezinslid en is de vrouw eerder met haar huiswerk klaar. Men ziet in deze gezinnen nogal eens wrijving tussen grootouders-ouders en kleinkinderen.

Het is de taak van de maatschappelijke werkster om zich op de hoogte te stellen van de situatie van de bejaarden. Zij kan dit niet alleen. In samenwerking met haar bestuur zal zij een werkmethode moeten opstellen die een duidelijk inzicht geeft o.a. in het aantal bejaarden, de woon en leefsituatie van de bejaarden, de financiële toestand. Terugkomende op hun woon en leefsituatie is er dan de vraag: wonen de bejaarden alleen, of wonen zij in bij getrouwde kinderen en is dit naar beider tevredenheid?

Zij zal een overzicht dienen te hebben van hun vrijetijdsbestedingen. Zij moet onderzoeken of de bejaarden, godsdienstig, sociaal en cultureel voldoende aandacht genieten.

Wordt ook aan hun lichamelijke toestand voldoende zorg besteed? Bij de belangstelling die men bij de bejaarden aan de dag legt en bij de eventuele activiteiten die daaruit zouden voortvloeien, moeten zeker de dokter en de wijkverpleegster worden ingeschakeld. Daarnaast personen die qua beroep de bevolking in al hun geledingen kennen. B.v. het hoofd der school, die behalve onderwijzer ook vaak de voornaamste persoon is in alle plaatselijke organisaties, vooral in kleine kerkdorpen.

Van belang is ook dat de bejaarden zelf worden ingeschakeld en gekend.

Heeft men een algemeen inzicht verworven omtrent de situatie van de bejaarden ter plaatse en vraagt deze om een oplossing, dan zal moeten worden nagegaan op welke geschikte wijze.

Hebben zij behoefte aan een gezamenlijke ontspanning dan zal deze veelzijdig moeten zijn, zodat niet slechts een beperkt aantal maar iedereen aan zijn trekken komt.

De maatschappelijke werkster zal haar aandacht blijvend naar de bejaarden moeten laten uitgaan.

Besluit.

Er is nog veel te zeggen over het maatschappelijk werk op het platteland.

Naast de vele positieve kanten die dit werk kennen zoals: de hartelijke en gemoedelijke sfeer die enerzijds het werk vergemakkelijken, zijn er ook de minder prettige die het werk bemoeilijken.

Vooreerst: De mentaliteit van het dorp, dorpen of de streek. De dorpspolitiek, de notabelen e.a.

Het werk is meestal niet beperkt tot één dorp maar een reeks van dorpen, die een grote uitgestrektheid geven. Het is dus niet zonder noodzaak dat de maatschappelijke werkster kan beschikken over een gemotoriseerd vervoermiddel, bij voorkeur een auto. Bij haar contact met anderen (instanties) e.d. wil zij graag het wezen van haar vrouwelijkheid bewaren en niet camoufleren achter "stoere" kleding. Voor vele maatschappelijke werksters is dit een ernstige klacht die het aantrekken van krachten bemoeilijken.

Een tweede punt is de houding van de dorpsgemeenschap t.o.v. de maatschappelijke werkster.

Zij wordt dikwijls gezien als een verlengstuk van dokter, verpleegster, vroedvrouw e.d. Dit wil zeggen dat zij ten alle tijd bereikbaar moet zijn.

Zij schuwen vaste spreektijden en menen haar overal te kunnen aanspreken. Zij geven haar persoonlijk leven weinig kans. Wanneer zij dan ook niet kan terug vallen op haar eigen thuis of kennissenkring, waarin zij zichzelf kan zijn, wordt haar leven een totaal opgaan in haar werk, zodat zij niet de kans heeft zich te bezinnen.

Eenmaal bekend met haar persoon en haar werk zal zij toch gemakkelijker iets van haar werk kunnen overdragen en op goede samenwerking kunnen rekenen.

Het maatschappelijk werk, kan ten gevolge van financiële problemen, geen gelijke tred houden met de snelle ontplooiing en de invloed van de verstedelijking, die op zo'n menig platteland momenteel valt waar te nemen.

Dit is vooral jammer daar hier juist het werk zo dankbaar en veelbelovend is.

Eindhoven, Mei 1961

